

Oponentský posudek na bakalářskou práci Mariny Kiselevy

„Dobré mateřství“ během COVID-19 v kontextu reorganizace péče o děti a domácího vzdělávání ve Spojených státech (přehledová stať empirických studií)

Úvodem chci předeslat, že s osvojením práce jsem měl problém. Text je obsahově vydatný, aktivně a mnohočetně odkazuje na prameny a uplatňuje pojmosloví, které navazuje na obecně přijímanou a využívanou odbornou a publikovanou diskusí ke zvolenému tématu v USA. Při prvním čtení jsem přirozeně začínal prvními kapitolami a s obtížemi jsem se vyrovnával se specifickými pojmy, které se evidentně uplatňují ve stylu severoamerické sociálně vědní diskuse, ale pro domácího čtenáře komplikují sledování textu a vymezení jeho interpretačního rámce. Čtení textu dalších kapitol mně však přiblížilo k argumentaci i záměru autorky a umožnilo zaujmout pro mne komfortnější pozici hodnotitele.

S ohledem na výše uvedenou pozici hodnotitele mohu konstatovat, že jde o odborný text, který je značně svébytný s volbou tématu, s uplatněním metody zkoumání i s poznávacím přínosem. Téma je dosti specifické - sleduje normativní pohyby v instituci mateřství a využívá k tomu do jisté míry mezní situaci spojenou s nedávno proběhlou pandemií. Obdobná svébytnost se projevuje při uplatnění metody přehledové studie; nabízí poznávací postup, který využívá dostupnost a informační přínos publikovaných databází odborných textů. Také soustředění na odbornou poznávací zkušenost v kulturně odlišném poznávacím (severoamerickém) režimu není tak vnější, jak se vyjevuje při prvním čtení. Pro badatele, kteří se věnují studiu rozdílů mezi anglosaskou a kontinentální poznávací kulturou, může být autorčina argumentace přínosem.

V následující části svého posudku budu komentovat obsah jednotlivých kapitol i návaznosti mezi nimi. Uvedu argumentaci, která mne zaujala, a tu, kterou komentuji kriticky. V úvodní kapitole autorka vymezuje poznávací rámec své práce, který je zaměřen na praktické využití (konkrétně na reorganizaci genderově nerovného rozdělení péče o děti viz s. 8), využívá k tomu návaznost na empirické výzkumy i jejich poznávací přínos (metoda přehledové studie). Při interpretaci takto dostupných a empiricky založených poznatků uplatňuje – jak jsem již uvedl výše – pojmosloví, které se jeví jako svébytné, zejména v těch případech, kdy se odkazuje na obecně přijímané sociálněvědní / sociologické pojmy. Jde zejména o následující pojmy: intenzivní mateřství, dobré mateřství, přesné mateřství, mateřská ideologie, rozdělování jednání, institucionalizace, individualizace, sociální distribuce. I když použití těchto pojmů jsem shledával zprvu nejasným, rád konstatuji, že po dočtení celého textu se pro mne jejich interpretační obsah vyjasnil. Zaujala mne prezentace diskuse k pojmu mateřství, k úloze feminismu v této debatě a reflexe stavu a normativního zajištění genderově podmíněných sociálních nerovností. Zejména prezentace koncepce Haysové je užitečná pro porozumění záměru bakalářské práce (ss. 17 a dále). Pro diskuzi při obhajobě práce doporučuji diskutovat okolnosti a postupy, které souvisejí s pojmem „dobrého“ mateřství, a také otázka, proč jsou použity uvozovky.

Ve třetí kapitole autorka charakterizuje uplatněnou metodu přehledové studie. Výklad ke sběru, výběru a zpracování dat je srozumitelný. Méně jasná je úvodní část této kapitoly, kde autorka zdůvodňuje zobecňující poznávací dispozice zvolené metody. Zdůvodnění je ambivalentní: na jedné straně je zdůrazňován přínos zvolené metody k „lepšímu“ výzkumu a k rozvoji teorie. Toto stanovisko podporuje autorka pojmem systémový přehled, který může být doplněn semi-systémovým přehledem; na druhé straně uznává, že zvolený postup má mapující / rešeršní povahu (s. 28). Z tohoto zdůvodnění „prosvítá“ představa, že stupňováním empirických podkladů lze formovat teorie, což považuji za problematické. Tuto moji námitku, včetně otázky systematické, lze probrat při obhajobě bakalářské práce.

Ve čtvrté kapitole autorka vyhodnocuje poznatky z hlediska cíle své bakalářské práce a pomocí pojmů a poznatků, které diskutovala v úvodních kapitolách. Jak již jsem zmínil v úvodu, dochází zde k projasnění uplatňovaných pojmů; členění témat do jednotlivých podkapitol a jejich výklad poskytují obsažnou argumentaci pro zhodnocení sledovaného cíle. Nadále ale výklad některých pojmů „klade odpor k jejich porozumění“, resp. se ukazuje jejich zakotvenost ve specifickém / severoamerickém sociálněvědním uvažování. K již výše uvedenému výčtu těchto pojmů bych chtěl upozornit zejména na pojmy intenzity / intenzivního mateřství, individualizace, na pojem mateřské ideologie a na jejich „přemostění“ pojmem dobré mateřství. Ve srovnání se zavedenými interpretacemi v evropském kontextu se prezentované interpretace jeví jako „plošně nivelizační, předpokládající spíše aktéry, kteří jsou sto převzít odpovědnost za své jednání v měnících se sociálních podmínkách, než aktéry zavázané do určitých forem kolektivit a asociací, ze kterých se obtížně vyvazují (a stejně svazují). Z těchto důvodů se mně jeví použití Mannheimovy koncepce pro interpretaci prezentovaných empirických poznatků jako nepřipadné. Obdobnou námitku shledávám při použití pojmu individualizace; ten je chápán spíše v perspektivě „kultu“ individua, než v návaznosti na dostupné strukturní zdroje (s.36, s. 38), jak to např. vyjadřuje používaný rozdíl mezi pojmem individualizace a pojmem individuace.

V návaznosti na uplatněný interpretační rámec a prezentovanou argumentaci autorka ve čtvrté kapitole konstatuje, že “nerovné rozdělení (reorganizace péče o děti a domácího vzdělávání během pandemie ve Spojených státech bylo podle vybraných studií ovlivněno genderovými normami a mateřskou ideologií (s.47). Došlo sice k určitému předefinování intenzivního mateřství a odporu vůči jeho normám (s.49), ale genderové nerovnosti se i v kontextu mezní sociální situace ukázaly jako značně zakořeněné. Na úplný závěr autorka doporučuje témata pro další výzkum, která by podpořila diskutované sociální problémy (s.50). Zde autorka vystihla meze uplatněné metody, která spíše reflektuje status quo a změnu spojuje s potřebou dalšího výzkumu. Chci konstatovat, že i s ohledem na toto omezení se autorce podařilo prezentovat obsahově bohatý text, který by při zacílenější problematizaci situace sledovaného tématu a při důkladnějším využití prezentovaných teoretických přístupů při formulaci hypotéz umožnil využití prezentovaných poznatků pro identifikaci okolností, situací a důvodů praktického jednání ve prospěch studovaných sociálních nerovností a jejich změn.

Předloženou bakalářskou práci Mariny Kiselevy hodnotím jako velmi náročnou a badatelsky podnětnou; rád konstatuji, že se autorce podařilo velmi dobře zvládnout tuto náročnost a využít prezentované poznatky pro zajímavé rozvažování o zvolených tématech.

Müller Karel

V Černošicích, 29.8.2023